

KALA- JA RIISTARAPORTTEJA nro 279

*Asmo Honkanen
Anssi Ahvonen*

Kalatalousbarometri 2003:
Yritysten taloudelliset näkymät

Summary: Fishery Barometer 2003 -
Economic Outlook of Finnish Fishery Enterprises

Helsinki 2003

RIISTAN- JA KALANTUTKIMUS

Julkaisija

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Julkaisuaika

Maaliskuu 2003

Tekijät

Asmo Honkanen ja Anssi Ahvonen

*Julkaisun nimi***Kalatalousbarometri 2003: Yritysten taloudelliset näkymät**

Summary: Fishery Barometer 2003 – Economic Outlook of Finnish Fishery Enterprises

Julkaisun laji

Tutkimusraportti

Projektin nimi ja numero

Kalatalousbarometrit (313 120)

Tiivistelmä

Julkaisussa tarkastellaan kalatalouselinkeinon talouskehitystä ja –näkyviä vuonna 2003. Yrityksiltä tiedusteltiin arviota mm. yleisestä taloudellisesta tilanteesta, tuotteiden menekistä, kustannuksista, hinnoista sekä investointi- ja vientitilanteesta verrattaessa nykytilaa aiempaan ja tulevaan 12 kuukauden jaksoon. Yritykset jakautuivat toimialoittain kalastukseen, kalanviljelyyn, kalanjalostukseen sekä kalan tukku- ja vähittäiskauppaan. Tuloksia on verrattu aiempina vuosina kerättyihin vastaaviin aineistoihin.

Koko elinkeinon kehitysindikaattori helmikuussa 2003 osoitti, että kalatalousyritysten taloudellinen tilanne oli säilynyt vakaana tai kohentunut hieman edellisen 12 kuukauden aikana. Toimialojen välisessä, liikevaihdolla painotetussa tarkastelussa ainoastaan kalanviljely-yritysten kehitysindikaattori sai negatiivisen arvon, mutta kehitystä myönteisempään suuntaan oli tapahtunut edellisvuoden aallonpohjaan verrattuna. Kalastuksen kehitysindikaattori oli säilynyt neutraalilla tasolla. Jalostuksen ja tukkukaupan kulunut vuosi oli hivenen edellisvuotta suotuisampi. Vähittäiskaupan arvio kuluneesta vuodesta oli edellisvuosien tapaan suotuisa.

Kaikille toimialoille oli yhteistä se, että tulevaisuudenodotukset olivat kohentuneet edellisestä mittauskerrasta. Luottamusindikaattorin mukaan kaikki toimialat kalastusta lukuunottamatta odottivat taloudellisen tilanteen kohentuvan myös seuraavan 12 kuukauden aikana. Kalastuksenkin osalta odotukset olivat kohentuneet, ja odotukset olivat lähinnä neutraalilla tasolla.

Kalatalouden yritysbarometri on osa laajempaa barometritutkimusta, jossa selvitetään samaan aikaan kalatalousyritysten ja kuluttajien näkemyksiä kalataloudesta ja kalatuotteista sekä niihin kohdistuvista odotuksista. Tulokset perustuvat noin 300 yrityksen otokseen. Tiedot kerätään puhelinhaastatteluilla helmikuussa kerran vuodessa.

Asiasanat

Barometri, kalatalous, elinkeino, luottamusindikaattori

Sarjan nimi ja numero

Kala- ja riistaraportteja 279

ISBN

ISBN 951- 776-405-7

ISSN

1238-3325

Sivumäärä

29 s

Kieli

Suomi

*Hinta**Luottamuksellisuus*

Julkinen

Taitto

Rauno Yrjölä, Ympäristötutkimus Yrjölä Oy

Paino

Yleisjäljennös Oy, Helsinki

Jakelu

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Kustantaja

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

PL 6

00721 Helsinki

Puh. 0205 7511 Fax 0205 751201

1. JOHDANTO	1
2. AINEISTO JA MENETELMÄT.....	1
2.1 PERUSJOUKKO JA OTOS.....	1
2.2 TIEDONKERUUJÄRJESTELMÄ	2
2.3 AINEISTON KÄSITTELY JA ESITYSTAVAT	3
2.4 TULOSTEN LUOTETTAVUUS.....	3
3. TULOKSET	4
3.1 KALATALOUSELINKEINO	4
3.2 KALASTUS.....	7
3.3 KALANVILJELY	11
3.4 KALANJALOSTUS	15
3.5 KALAN TUKKUKAUPPA	19
3.6 KALAN VÄHITTÄISKAUPPA.....	23
4. SUMMARY: FISHERY BAROMETER 2002 - ECONOMIC OUTLOOK OF FINNISH FISHERY ENTERPRISES...	27
5. KIRJALLISUUS.....	28
LIITE	29

1. JOHDANTO

Kalatalousbarometri 2003: *Yritysten taloudelliset näkymät* tarkastelee kalatalouselinkeinon talousnäkyviä ja -kehitystä helmikuussa vuonna 2003. Tulokset perustuvat yhteensä noin 300 yrityksen otokseen. Tiedot kerättiin puhelinhaastattelulla. Tuloksia verrataan edellisinä vuosina kerättyihin vastaaviin tietoihin (Ahvonen & Honkanen 2000, Honkanen & Ahvonen 2001, Ahvonen & Honkanen 2002).

Yrityksiltä tiedusteltiin arviota mm. yleisestä taloudellisesta tilanteesta, tuotteiden menekistä, kustannuksista, hinnoista sekä investointi- ja vientitilanteesta. Nykytilaa verrattiin aiempaan 12 kuukauden jaksoon sekä odotuksiin tulevasta 12 kuukauden jaksosta. Kalatalouden toimialoista tarkastelussa on kalastus, kalanviljely, kalanjalostus sekä kalan tukku- ja vähittäiskauppa.

Tulokset jakautuvat kahteen osaan. Ensiksi tarkastellaan kaikkia toimialoja yhdessä kehitys- ja luottamusindikaattoreilla. Ne kuvaavat yritysten toteutunutta taloudellista kehitystä ja odotuksia tulevasta kehityksestä.

Toiseksi tarkastellaan kutakin toimialaa omana kokonaisuutenaan yritystalouden näkökulmasta. Toimialakohtaiset tulokset esitetään erikseen pienille yrityksille (liikevaihto alle 168 067 €, aikaisemmin 1 miljoonaa mk) ja näitä suuremmille yrityksille.

Kalatalouden yritysbarometri on osa laajempaa barometritutkimusta. Siinä selvitetään samaan aikaan sekä kalatalousyritysten että kuluttajien näkemyksiä kalatalouden yleisilasta, kalatuotteista sekä niihin kohdistuvista odotuksista (Honkanen & Ahvonen 2000, Ahvonen & Honkanen 2000, Honkanen, Ahvonen & Railo 2000, Honkanen & Ahvonen 2001, Ahvonen & Honkanen 2001, Ahvonen ym. 2001, Honkanen & Ahvonen 2002). Kalataloutta elinkeinon ja kuluttajien näkökulmasta tarkasteleva Kalatalousbarometri 2003:n toinen osa *Elinkeino ja kuluttajat* ilmestyy toukokuussa 2003.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 PERUSJOUKKO JA OTOS

Tutkimusperusjoukon muodostivat Tilastokeskuksen yritysrekisterissä vuoden 2003 alussa olleet kalatalousalan yritykset, joiden liikevaihto oli yli 8 303 € (aikaisemmin 50 000 mk). Tutkimusperusjoukkoon kuului yhteensä 909 yritystä ja elinkeinonharjoittajaa. Tutkimusperusjoukon yritykset ositettiin viiteen toimialaan: kalastus, kalanviljely, kalanjalostus, kalatukkukauppa ja kalan vähittäiskauppa. Lisäksi yritykset jaettiin kahteen liikevaihtoluokkaan: alle ja yli 168 067 euroa (aikaisemmin miljoona markkaa). Ositteita oli yhteensä 10 ja otoskoko oli 350. Otoksesta poistettiin ylipittona ne yritykset, jotka olivat lopettaneet toimintansa tai joita ei yhteystiedoista huolimatta voitu tunnistaa.

Lopulliseen netto-otokseen kuului 331 yritystä, joista haastatteluihin osallistui 81,0 prosenttia (taulukko 1). Otos kiintiöitiin, jotta kaikista ositteista saatiin riittävä määrä havaintoja ositekohtaiseen tarkasteluun (taulukko 2). Vuoden 2003 otokseen tehtiin rotaatio, jossa vuoden 2002 otoksesta (Ahvonen & Honkanen 2002) uudistettiin 1/5. Rotaation lisäksi otos ja perusjoukko ovat uusiutuneet uusien ja poistuneiden yritysten sekä ositesiihtymien vuoksi. Vastanneiden yritysten osuudet toimialoittain ja liikevaihtoluokittain on esitetty taulukossa 3.

Tutkimusperusjoukon yritysten sijainti on esitetty liitteessä 1.

Taulukko 1. Tutkimusperusjoukko, otos ja haastateltujen yritysten määrä vuonna 2003.

	Yritykset	
	N	%
Tutkimusperusjoukko	909	100,0
Otos	350	36,8
Ylipeitto	19	(5,4)
Netto-otos	331	100,0
Kato	63	19,0
- ei tavoitettu	23	6,9
- kieltäytyi	21	6,3
- muu syy	19	5,7
Haastateltuja	268	81,0

Taulukko 2. Otantasuhteet (n/N = otos/tutkimusperusjoukko) ositteittain vuonna 2003.

Toimiala	Otantasuhte n / N		
	Kaikki	<168 067 €	≥168 067 €
Kalastus	74/357	52/335	22/22
Kalanviljely	89/215	44/132	45/83
Kalanjalostus	65/141	33/83	32/58
Kalan tukkukauppa	59/78	28/28	31/50
Kalan vähittäiskauppa	63/118	33/72	30/46
Yhteensä	350/909	190/650	160/259

Taulukko 3. Vastanneiden yritysten osuudet (%) ja määrät (N) ositteittain vuonna 2003.

Toimiala	Vastausosuus					
	<168 000€		≥168 000€		Kaikki	
	%	N	%	N	%	N
Kalastus	86.3	44	77.3	17	83.6	61
Kalanviljely	90.5	38	79.1	34	84.7	72
Kalanjalostus	76.7	23	87.1	27	82.0	50
Kalan tukkukauppa	75.0	18	85.7	24	80.8	42
Kalan vähittäiskauppa	74.2	23	69.0	20	71.7	43
Yhteensä	82.0	146	79.7	122	81.0	268

2.2 TIEDONKERUUJÄRJESTELMÄ

Barometrimittauksia edelsi esitutkimus, jossa mittaristo ja –tiedonkeruujärjestelmä testattiin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa (Ahvonen & Honkanen 1999). Mittariston suunnittelussa hyödynnettiin mm. Tilastokeskuksen survey-laboratoriota (Godenhjelm ym. 2000), jossa koeryhmän avulla arvioitiin lomakkeen sisältö, ymmärrettävyys ja tulkittavuus kognitiivisella esitestauksella (Willis 1994, Sudman ym. 1996, Willis ym. 1999, Tourangeau ym. 2000).

Haastattelut toteutettiin Tilastokeskuksen tietokoneavusteisen haastattelujärjestelmän (CATI) avulla helmikuussa 2003. Otokseen tulleille yrityksille lähetettiin etukäteen kirje, jossa kerrottiin haastattelusta ja sen sisällöstä. Haastattelut kohdistettiin yritysten toimivalle johdolle. Yksittäisten mittarien kysymyksenasettelu selviää tuloksista (esim. kuvat 2.2 – 2.11).

2.3 AINEISTON KÄSITTELY JA ESITYSTAVAT

Tulokset estimoitiin vastaamaan perusjoukkoa niin, että mittaustulokset painotettiin ottaen huomioon sekä ositekohtaiset otantasuhteet että vastaustodennäköisyys (kato). Lisäksi painokerroimet kalibroitiin kunkin ositteen liikevaihdon reunajakaumia vastaaviksi (ks. esim. Deville & Särndahl 1992, Deville ym. 1993).

Haastatteluvastauksista laskettiin ns. saldoluviut. Ne saatiin laskemalla yhteen painotetut vastausosuudet (esim. European Commission 1997). Saldolukujen arvot sijoittuvat välille [-100, 100]. Tulokset on esitetty saldolukujen lisäksi vastausvaihtoehtojen mukaisina jakaumina taulukoissa 4-8.

Saldolaskennassa vastausvaihtoehtoille annettiin seuraavat painokerroimet:

Vastausvaihtoehto	Kerroin
Parempi/suurempi/korkeampi/ lisääntynyt/noussut	1
Ennallaan/ei osaa sanoa	0
Heikompi/pienempi/alhaisempi/ vähentynyt/laskenut	-1

Saldoluku: Saldoluviut esitetään erikseen toteutuneesta ja odotettavissa olevasta kehityksestä. Saldoluviulla kuvataan muutosta edellisen 12 kuukauden aikana sekä seuraavan 12 kuukauden aikana haastatteluhetkiin (helmikuu 2000, 2001, 2002 ja 2003) verrattuna.

Kehitys- ja luottamusindikaattorit: Tiettyjen kysymysten saldolukujen yhdistelmistä laskettiin yritysten yleistä taloudellista kehitystä ja odotuksia kuvaavat kehitys- ja luottamusindikaattorit. Kehitysindikaattori kuvaa toteutunutta kehitystä edellisen 12 kuukauden aikana ja luottamusindikaattori odotettavissa olevaa kehitystä seuraavan 12 kuukauden aikana haastatteluhetkeen verrattuna. Kehitys- ja luottamusindikaattoreihin sisältyvät tekijät ovat taloudellisen tilanteen muutos, liikevaihdon muutos ja investointien muutos. Näiden tekijöiden saldoluviuista laskettiin keskiarvo. Kehitys- ja luottamusindikaattori esitetään kuvissa 1.1 - 1.4 yritysten

liikevaihdolla painotettuna ja toimialakohtaisissa tuloksissa (kuvat 2.1, 3.1, 4.1, 5.1, 6.1) perusjoukon yritysmäärän mukaisesti painotettuina.

Alueellisissa esityksissä Suomi on jaettu kahteen osaan. Etelä- ja Länsi-Suomi käsittää Etelä- ja Länsi-Suomen läänit sekä Ahvenanmaan. Pohjois- ja Itä-Suomi sisältää Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänit (kuva 1.2). Haastatelluista yrityksistä 195 sijaitti Etelä- ja Länsi-Suomessa ja 73 Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Toimialakohtaiset tulokset esitetään erikseen pienille yrityksille (liikevaihto alle 168 067 €) ja näitä suuremmille yrityksille (liikevaihto vähintään 168 067 €). Toimialakohtaisissa tuloksissa liikevaihtoluokista käytetään ilmaisia pienet ja suuret yritykset.

Toimialakohtaisissa tuloksissa kalastusyritykset painottuivat tuotantosuuntaansa mukaan niin, että 56 % kalasti vain ruokakalaa, 39 % rehu- ja ruokakalaa, 5 % pelkästään rehuksalaa ja 5 % ei ilmoittanut tuotantosuuntaansa. Kalanviljelyssä tulokset painottuivat niin, että 51 % viljeli ainoastaan ruokakalaa, 35 % poikasia, 8 % sekä ruokakalaa että poikasia ja 5 % ei ilmoittanut tuotantosuuntaansa.

Vientiä koskevien tulosten laskennassa on huomioitu vain vientiyritysten näkemykset. Viennin määrää ja vientihintoja koskevia tuloksia ei esitetä erikseen pienille ja suurille yrityksille vähäisen havaintomäärän vuoksi. Samasta syystä kalan vähittäiskaupan vientitietoja ei esitetä lainkaan.

Pienten yritysten osuus on perusjoukosta noin kaksi kolmasosaa, joten niiden näkemykset korostuvat yritysmäärän mukaisesti painotetuissa tuloksissa (luvut 3.2-3.6). Vastaavasti liikevaihdolla painotetuissa tuloksissa (luku 3.1) korostuvat kaikkein suurimpien yritysten näkemykset voimakkaasti.

2.4 TULOSTEN LUOTETTAVUUS

Otosasetelman laadinnassa ja otoksen kiintiöinnissä oli käytettävissä runsaasti taustatietoja perusjoukon rakenteesta, joten otanta voitiin suunnitella tältä osin tarkoituksenmukaiseksi.

Peittovirhettä voitiin vähentää poistamalla otoksesta ylipeitto haastattelujen yhteydessä. Alipeiton suuruutta ei pystytty arvioimaan, mutta ilmeistä on, että rekisteristä puuttuu jonkin verran uusia yrityksiä. Toteutunut haastatteluaineisto vastasi varsin tarkasti tutkitun perusjoukon rakennetta. Tulosten tulkintaan pieni ali- tai ylipeitto ei vaikuta, sillä osituksen mukaiset painokertoimet korjaavat jakaumat perusjoukkoa vastaaviksi. Yritysten vastausprosentti oli korkea (81,0 %). Lisäksi vastauskadon vaikutukset voitiin korjata tehokkaasti käytetyillä menetelmillä (painotus, kalibrointi).

Otantavirheen suuruutta arvioitiin laskemalla yksittäisille mittareille 95 prosentin luottamuskäytöt toimialatasolla. Vastausjakaumien luottamuskäytöt olivat suuruusluokaltaan yleensä noin +/- 5 prosenttiyksikköä. Ositetasoisissa tuloksissa vaihtelu voi kuitenkin olla suurempaa.

3. TULOKSET

3.1 KALATALOUSELINKEINO

Koko elinkeinon kehitysindikaattori helmikuussa 2003 osoitti, että kalatalousyritysten taloudellinen tilanne oli säilynyt vakaana edellisen 12 kuukauden aikana. Liikevaihtopainotettu kehitysindikaattori oli noussut jonkin verran edellisvuoden mittauksesta. Taloudellisen tilanteen uskottiin pääosin kohentuvan seuraavan vuoden aikana. Liikevaihtopainotetut arviot toteutuneesta kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä olivat hieman myönteisempiä kuin yritysmäärällä painotetut arviot. Liikevaihtopainotetut tulokset korostavat kaikkein suurimpien yritysten näkemyksiä (kuva 1.1).

Etelä- ja Länsi-Suomen sekä Pohjois- ja Itä-Suomen yritysten arviot toteutuneesta kehityksestä olivat keskenään hyvin samankaltaisia. Odotukset tulevaisuudesta olivat Pohjois- ja Itä-Suomessa muuta maata myönteisemmät (kuva 1.2).

Vientiryitysten kehitysindikaattori oli edellisvuodesta poiketen kotimarkkinayrityksiä hivenen korkeammalla tasolla. Myös vientiryitysten

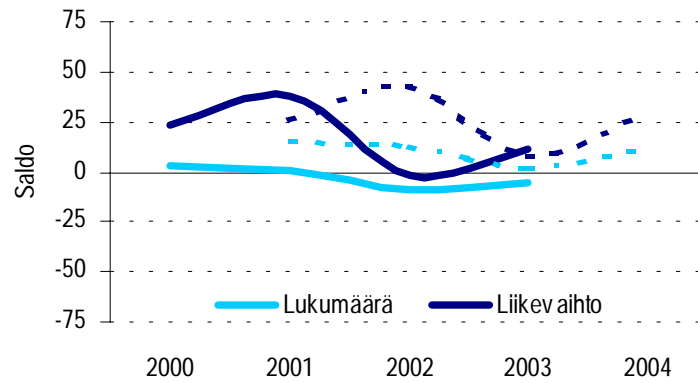
Mittausvirheiden välttäminen oli keskeinen tavoite mittaristosuunnittelussa. Käytetyt mittarit noudattivat barometreissa yleisesti käytettyjä muotoiluja, ja niiden vastausvaihtoehdot olivat yksinkertaisia. Lisäksi mittareiden toimivuus oli testattu esitutkimuksella yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa, mikä osaltaan vähensi väärikäsityksistä aiheutuvien mittausvirheiden mahdollisuutta. Haastattelijoiden antaman palautteen mukaan vastaajat ymmärsivät kysymysten sisällön hyvin, eikä tulkintaongelmia juurikaan esiintynyt.

luottamusindikaattori seuraavalle 12 kuukaudele oli selvästi kotimarkkinayrityksiä positiivisempi (kuva 1.3).

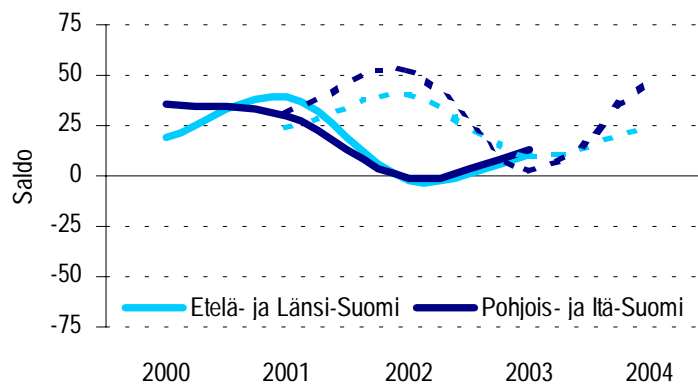
Toimialojen välisessä, liikevaihtoilla painotetussa tarkastelussa ainoastaan kalanviljelyyritysten kehitysindikaattori sai negatiivisen arvon, mutta kehitystä myönteisempään suuntaan oli tapahtunut edellisvuoden aallonpohjaan verrattuna. Kalastuksen kehitysindikaattori oli säilynyt neutraalilla tasolla. Jalostuksen ja tukukaupan kulunut vuosi oli hivenen edellisvuotta suotuisampi. Vähittäiskaupan arvio kuluneesta vuodesta oli edellisvuosien tapaan suotuisa (kuva 1.4).

Kaikille toimialoille oli yhteistä se, että tulevaisuudenodotukset olivat kohentuneet edellisestä mittauskerrasta. Luottamusindikaattorin mukaan kaikki toimialat kalastusta lukuunottamatta odottivat taloudellisen tilanteen kohentuvan myös seuraavan 12 kuukauden aikana. Kalastuksenkin osalta odotukset olivat kohentuneet, ja odotukset olivat lähinnä neutraalilla tasolla (kuva 1.4).

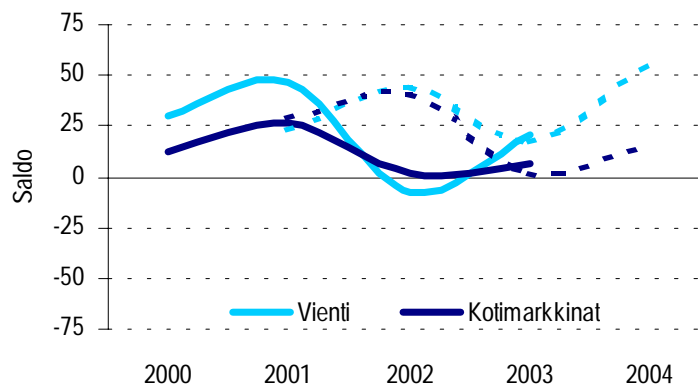
KALATALOUSELINKEINO

Kuva 1.1. Kalatalouselinkeinon kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (katkoviiva) yritysten lukumäärän ja liikevaihdon mukaan painotettuna.

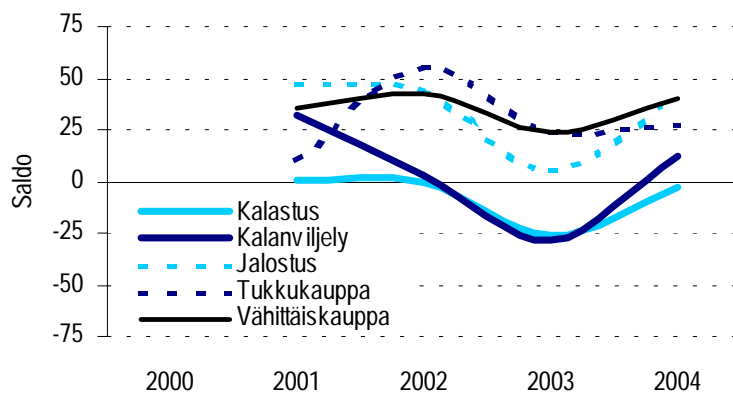
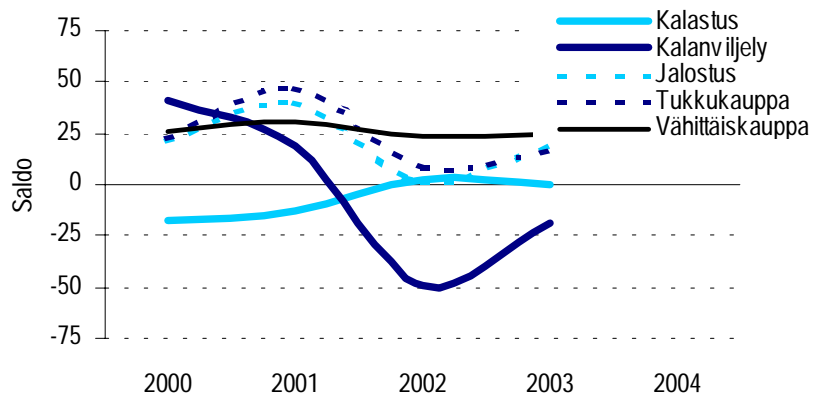

Kuva 1.2. Kalatalouselinkeinon kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (katkoviiva) alueittain yritysten liikevaihdon mukaan painotettuna.

Kuva 1.3. Vienti- ja kotimarkkinayritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (katkoviiva) liikevaihdon mukaan painotettuna.

Kuva 1.4. Kalatalouden eri toimialojen kehitysindikaattori (ylempi) ja luottamusindikaattori (alempi) liikevaihdon mukaan painotettuna.

3.2 KALASTUS

Kalastuksen taloudellista kehitystä kuvaava kehitysindikaattori oli sekä pienillä että suurilla yrityksillä hieman nollassa alapuolella. Pienten yritysten kehitys oli edellisvuoteen verrattuna vakaata. Suurten yritysten indikaattori sen sijaan oli kääntynyt laskuun edellisvuoteen verrattuna. Luottamusindikaattorin mukaan näkymät tulevalle vuodelle olivat pienillä yrityksillä vakaat. Suurten kalastusyritysten luottamusindikaattori oli edelleen negatiivinen, mutta suunta oli nou-seva (kuva 2.1).

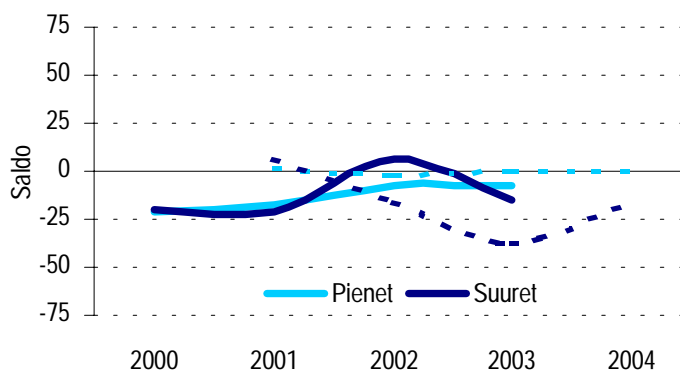
Tarkasteltaessa yksittäisiä mittareita suuret kalastusyritykset näkivät yrityksensä taloudellisen tilanteen heikentyneen edellisvuodesta selvästi. Pienet kalastusyritykset näkivät talouskehityksensä edellisvuosien tapaan jonkin verran alavi-reisenä. Pienillä yrityksillä oli suuria yrityksiä myönteisemmät odotukset tulevasta kehityksestä, joskin myös pienten yritysten odotukset oli-vat neutraalin tason alapuolella (kuva 2.2).

Kalatuotteiden menekin osalta suuret yritykset arvioivat tilanteen heikentyneen kotimarkkinoilla. Pienet yritykset arvioivat menekkikehityksen neutraaliksi. Menekki-odotukset kotimaan markkinoilla olivat sekä pienten että suurten yritysten osalta laskeneet lievästi (kuva 2.3). Kotimaan aikaisemmin myönteinen hintakehitys oli kääntynyt laskuun etenkin suurten yritysten arvioissa. Myös odotukset tulevasta kotimarkkinahinnoista olivat laskussa (kuva 2.4).

Arviot tärkeimpien kalatuotteiden vientimäärän kehityksestä olivat taantuneet selvästi edellisvuodesta. Vuoden 2003 alussa vienti-odotukset olivat kääntyneet nousuun (kuva 2.5). Vientihintojen arvioitiin säilyneen ennallaan, mutta hinta-odotukset olivat kääntyneet selvästi positiivisiksi (kuva 2.6).

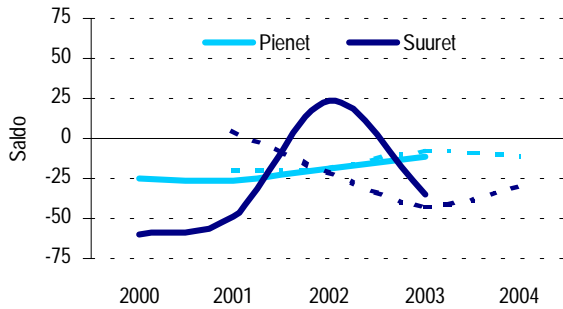
Kalastusyritysten tuotantokustannukset olivat kasvaneet selvästi molemmissa yrityskoko-lokissa. Kuten aikaisempinakin vuosina, kustannusten uskottiin yleisesti kasvavan tulevan 12 kuukauden aikana (kuva 2.7). Sekä suuret että pienet yritykset arvioivat kokonaisliikevaihdon muutoksen lähinnä neutraaliksi. Odotukset tulevasta liikevaihdosta olivat edellisvuoden tapaan suurilla yrityksillä selvästi pessimistisemmät kuin pienillä (kuvat 2.8).

Sekä suuret että pienet yritykset arvioivat henkilöstömäärän laskeneen hieman. Henkilöstömäärässä ei odotettu tapahtuvan merkittäviä muutoksia tulevan 12 kuukauden aikana (kuva 2.9). Suuret ja pienet yritykset arvioivat investointien vähentyneen. Arviot investointinäkömistä olivat neutraalilla tasolla (kuva 2.10). Sekä suuret että pienet yritykset arvioivat elinkeinotukien määrän säilyneen ennallaan tai laskeneen lievästi. Samansuuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan myös tulevana vuonna (kuva 2.11).

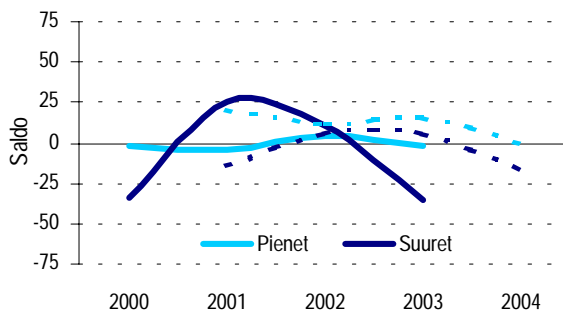

Kuva 2.1. Kalastusyritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

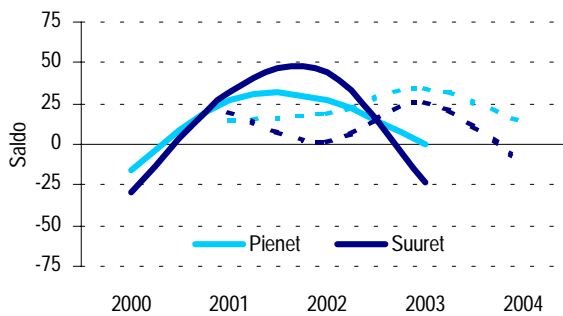
KALASTUS

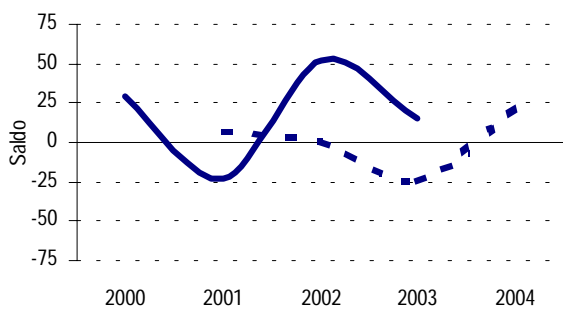
Kuva 2.2. Kalastusyritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

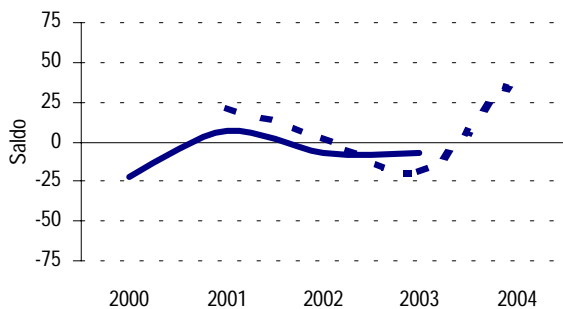
Kuva 2.3. Kalastusyritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 2.4. Kalastusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

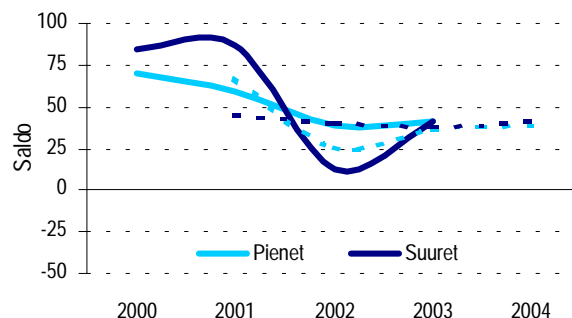

Kuva 2.5. Kalastusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

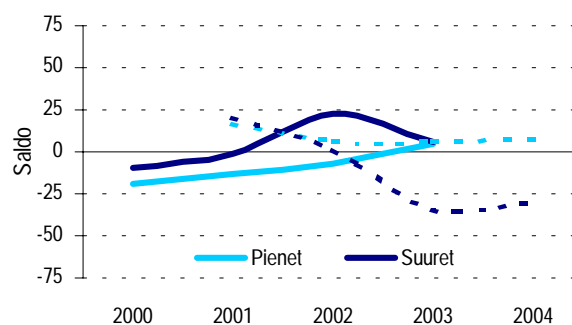

Kuva 2.6. Kalastusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

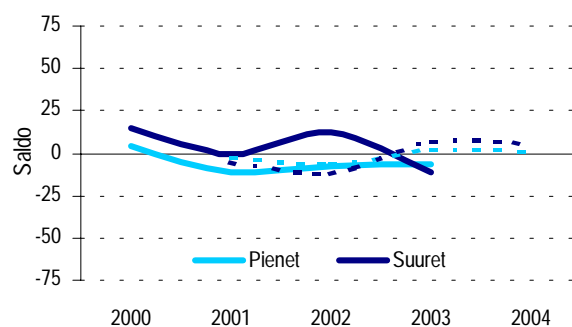
Kuva 2.7. Kalastusyritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003 (huomautus: asteikko erilainen kuin muissa kuvissa).

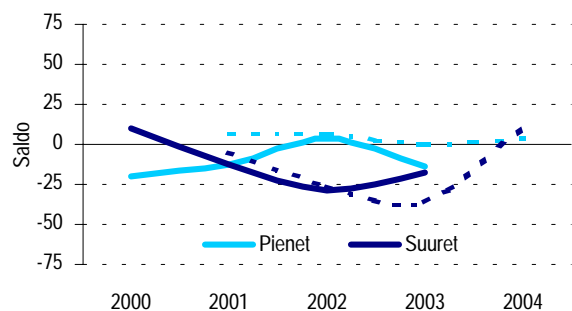
Kuva 2.8. Kalastusyritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

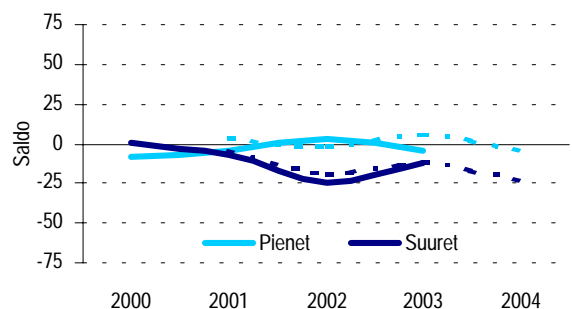
Kuva 2.9. Kalastusyritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 2.10. Kalastusyritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 2.11. Kalastusyritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Taulukko 4. Kalastusyritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2003.

Kuva- numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/ suurempi/ korkeampi %	Ennallaan %	Heikompi/ pienempi/ alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
2.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	9,0	68,2	20,5	2,3
			Suuret	6,1	52,8	41,2	0,0
		Odotukset	Pienet	15,8	47,8	27,3	9,1
			Suuret	17,7	29,3	47,1	5,9
2.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	18,2	52,2	20,5	9,1
			Suuret	17,9	29,3	52,8	0,0
		Odotukset	Pienet	9,1	63,6	9,1	18,2
			Suuret	17,9	29,3	35,2	17,6
2.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	25,1	45,4	25,0	4,6
			Suuret	6,1	46,9	29,5	17,6
		Odotukset	Pienet	20,5	56,8	6,8	15,9
			Suuret	11,9	58,8	23,5	5,9
2.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	40,5	28,4	24,9	6,2
		Odotukset	kaikki	27,5	47,1	6,3	19,2
2.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	21,3	47,2	28,4	3,1
		Odotukset	kaikki	46,7	47,2	6,2	0,0
2.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	45,5	47,7	4,6	2,28
			Suuret	47,2	41,0	5,9	5,9
		Odotukset	Pienet	45,5	41,0	6,8	6,8
			Suuret	47,3	35,2	5,9	11,7
2.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	29,5	40,9	25,1	4,6
			Suuret	29,7	35,2	23,5	11,7
		Odotukset	Pienet	22,7	41,0	15,9	20,4
			Suuret	23,5	11,9	53,0	11,7
2.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	0,0	91,0	6,7	2,3
			Suuret	6,1	76,4	17,6	0,0
		Odotukset	Pienet	2,3	93,2	2,3	2,3
			Suuret	17,6	64,8	11,8	5,9
2.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	15,9	52,3	29,5	2,3
			Suuret	17,6	47,1	35,3	0,0
		Odotukset	Pienet	22,6	50,1	18,2	9,1
			Suuret	23,5	59,0	11,7	5,9
2.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	6,8	79,5	11,4	2,3
			Suuret	11,7	58,8	23,6	5,8
		Odotukset	Pienet	9,0	61,5	13,7	15,8
			Suuret	11,7	47,1	35,3	5,9

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.3 KALANVILJELY

Sekä suurten että pienten kalanviljely-yritysten kehitysindikaattorin lasku oli taittunut, mutta etenkin suurten yritysten indikaattori oli edelleen selvästi nollassa alapuolella. Yritysten luottamus tulevaisuuteen oli kohentunut. Sekä pienten että suurten kalanviljely-yritysten luottamusindikaattorit olivat hiveneron yläpuolella (kuva 3.1).

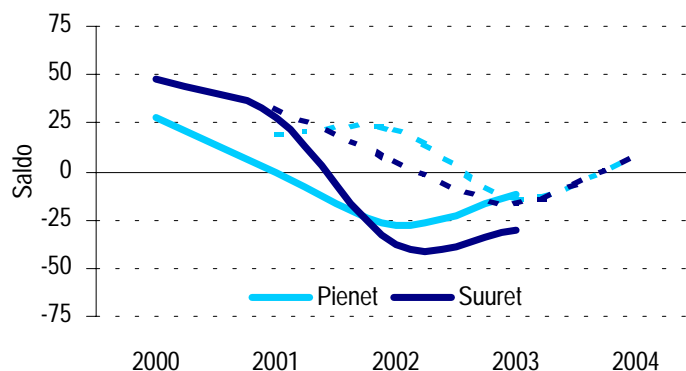
Yksittäisten mittareiden tarkastelussa suuret kalanviljely-yritykset kokivat taloudellisen tilanteensa edelleen heikentyneen selvästi. Sen sijaan pienet kalanviljely-yritykset arvioivat taloudellisen tilanteensa vain hieman heikentyneeksi. Yritysten odotukset tulevasta olivat sen sijaan kääntyneet myönteiseen suuntaan edellisvuoteen verrattuna, ja odotusten saldoluku oli nyt aavistuksen nollassa yläpuolella. (kuva 3.2).

Suurten viljely-yritysten kotimaan menekkikehitys oli kääntynyt parempaan suuntaan verrattuna vuoden 2002 mittaukseen, joskin menekkimuutos oli edelleen nollassa. Pienten yritysten toteutunut menekkimuutos kotimarkkinoilla oli hieman suuria yrityksiä parempi. Yrityskoosta riippumatta odotukset kotimaan menekin muutoksesta olivat nyt keskimäärin positiivisia (kuva 3.3). Kotimaan toteutunut hintakehitys oli kääntynyt selvästi positiiviseksi. Samoin etenkin suurten yritysten hintaodotukset olivat nyt vahvasti positiivisia (kuva 3.4).

Vientiä harjoittavat kalanviljelijät arvioivat vientimääränsä ja vientihintojen kehittyneen hieman paremmin kuin edellisvuonna. Odotukset viennin määrän kehityksestä olivat neutraaleja. Odotukset vientihintojen kehityksestä olivat jonkin verran pessimistisiä (kuvat 3.5 ja 3.6).

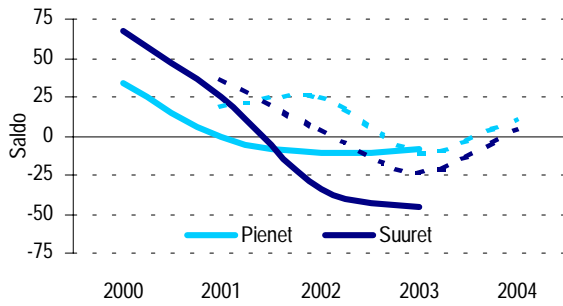
Kalanviljely-yritysten tuotantokustannusten arvioitiin kasvaneen entistä yleisemmin. Kuten edellisvuonnakin, kustannusten kasvuun tulevaisuudessa uskottiin yleisesti (kuva 3.7). Suuret yritykset arvioivat kokonaisliikevaihdon muutoksen voimakkaan negatiiviseksi. Myös pienten yritysten arviot liikevaihdon muutoksesta olivat nollassa alapuolella. Saldoluvun mukaan pienet yritykset arvioivat liikevaihdon säilyvän vastaisuudessa lähinnä ennallaan. Suuret yritykset arvioivat lähitulevaisuuden liikevaihdon nykytilaa selvästi vahvemmaksi (kuva 3.8).

Suurten yritysten henkilöstön määrä oli keskimäärin laskenut. Pienten yritysten henkilöstömäärissä ei ollut mainittavia muutoksia. Odotukset henkilöstökehityksestä olivat neutraalin väkkeitä (kuva 3.9). Yritysten arviot toteutuneesta investointikehityksestä olivat edelleen alavireisiä. Suuret yritykset arvioivat tulevat investoinnit nykyisiä vähäisemmiksi ja pienet yritykset nykytilan kaltaisiksi (kuva 3.10). Elinkeinotukien osalta ei ollut edellisvuosien tapaan tapahtunut merkittäviä muutoksia, eikä muutoksia ollut näköpiirissä (kuvat 3.11).

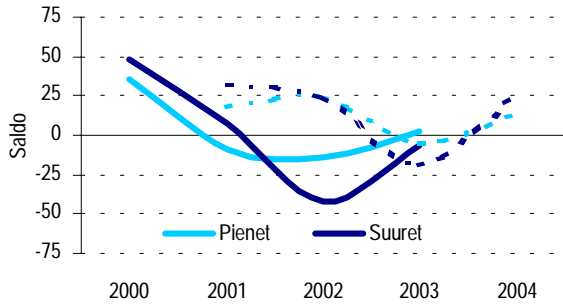

Kuva 3.1. Kalanviljely-yritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

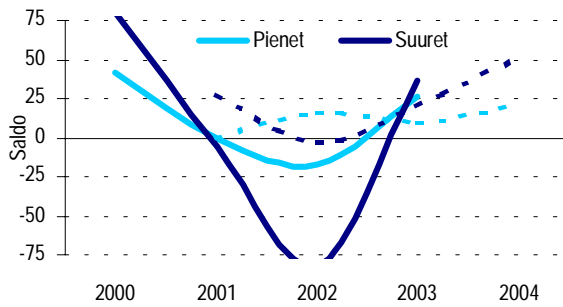
KALANVILJELY

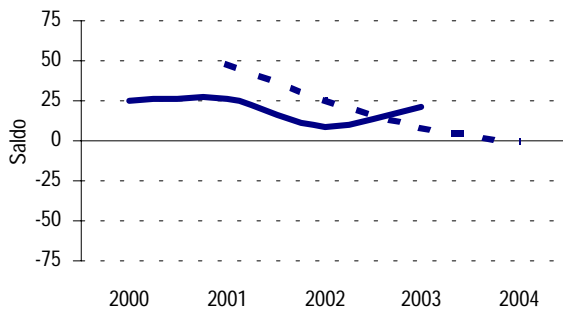
Kuva 3.2. Kalanviljely-yritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

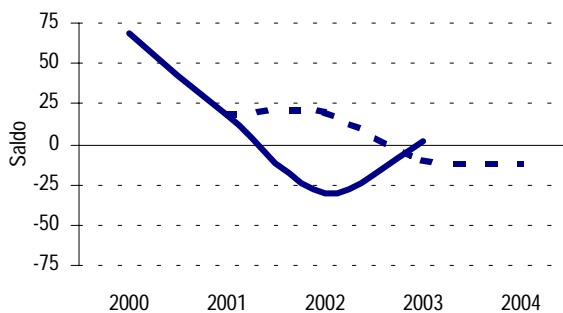
Kuva 3.3. Kalanviljely-yritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 3.4. Kalanviljely-yritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

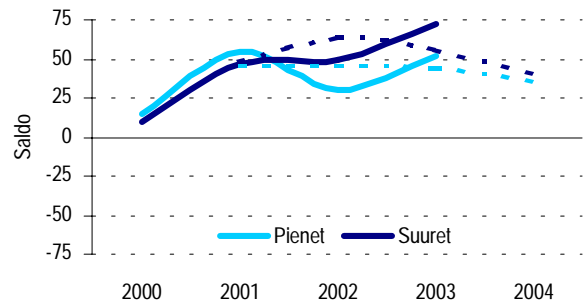

Kuva 3.5. Kalanviljely-yritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

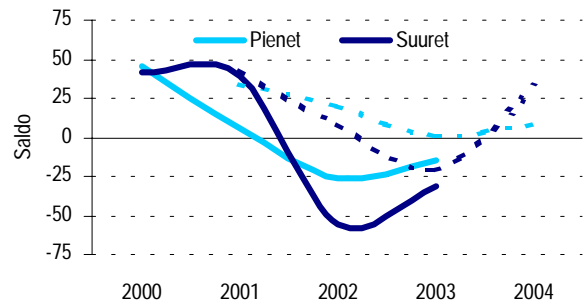

Kuva 3.6. Kalanviljely-yritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

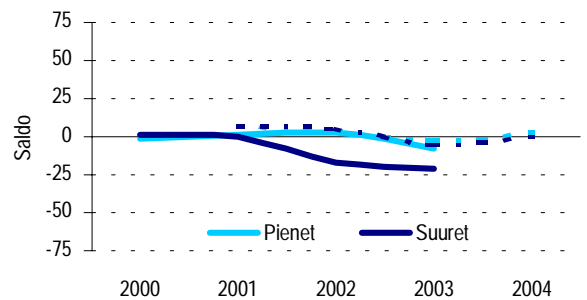
Kuva 3.7. Kalanviljely-yritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

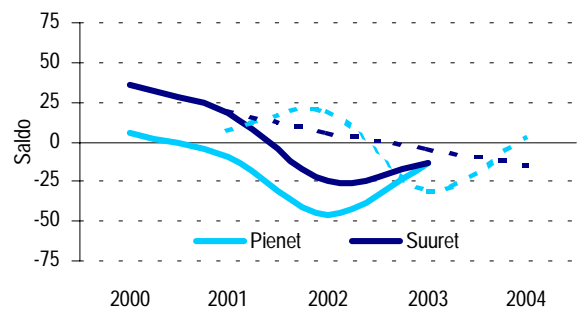
Kuva 3.8. Kalanviljely-yritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

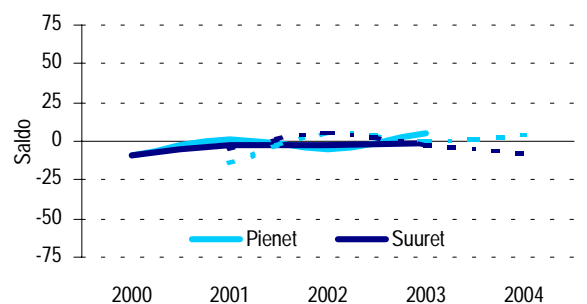
Kuva 3.9. Kalanviljely-yritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 3.10. Kalanviljely-yritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 3.11. Kalanviljely-yritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Taulukko 5. Kalanviljely-yritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2003.

Kuva-numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/suurempi/korkeampi %	Ennallaan %	Heikempi/pienempi/alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
3.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	10,9	64,8	19,2	5,2
			Suuret	12,0	30,8	57,2	0,0
		Odotukset	Pienet	24,9	53,5	13,9	7,7
			Suuret	28,9	38,1	24,2	8,8
3.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	25,4	54,1	16,7	3,8
			Suuret	14,8	58,1	20,9	6,2
		Odotukset	Pienet	18,7	63,3	5,0	13,0
			Suuret	30,1	57,6	3,1	9,3
3.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	36,0	46,3	9,8	7,9
			Suuret	45,8	39,1	9,0	6,2
		Odotukset	Pienet	30,9	54,3	9,6	5,2
			Suuret	52,0	42,1	0,0	5,8
3.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	51,3	18,3	30,4	0,0
		Odotukset	kaikki	0,0	81,7	0,0	18,3
3.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	31,8	37,8	30,4	0,0
		Odotukset	kaikki	0,0	70,3	11,5	18,3
3.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	54,0	38,4	2,4	5,21
			Suuret	78,5	15,4	6,2	0,0
		Odotukset	Pienet	42,1	42,5	7,2	8,1
			Suuret	52,2	30,3	11,6	5,8
3.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	19,3	40,8	34,7	5,2
			Suuret	17,0	34,5	48,5	0,0
		Odotukset	Pienet	26,7	46,7	18,4	8,1
			Suuret	50,0	29,3	18,0	2,8
3.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	0,0	86,8	8,0	5,2
			Suuret	0,0	79,2	20,8	0,0
		Odotukset	Pienet	5,4	83,8	2,7	8,1
			Suuret	6,2	87,8	6,0	0,0
3.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	10,3	61,1	23,4	5,2
			Suuret	18,2	50,4	31,4	0,0
		Odotukset	Pienet	13,4	62,3	10,6	13,7
			Suuret	8,9	68,1	23,0	0,0
3.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	5,0	92,2	0,0	2,8
			Suuret	6,1	82,9	7,9	3,1
		Odotukset	Pienet	8,8	78,5	4,9	7,8
			Suuret	3,1	83,2	10,7	3,0

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.4 KALANJALOSTUS

Suurten kalanjalostusyri-tysten kehitysindikaattori oli hieman noussut edellisvuodesta, ja oli nyt lievästi positiivinen. Pienten jalostajien kehitysindikaattori oli edelleen lievästi negatiivinen. Luottamusindikaattorin mukaan näkymät tulevalle vuodelle olivat myönteiset sekä suurissa että pienissä yrityksissä (kuva 4.1).

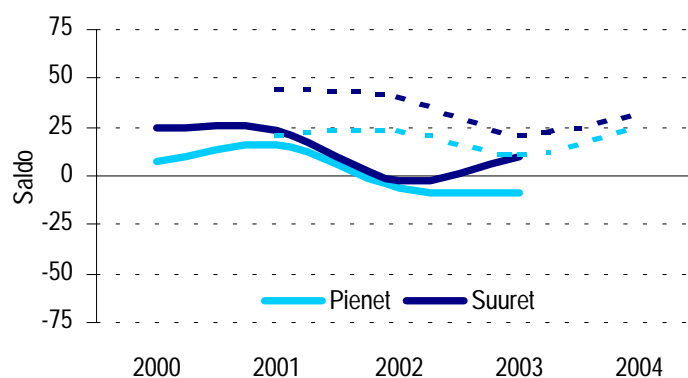
Tarkasteltaessa yksittäisiä mittareita pienet kalanjalostajat näkivät yritystensä taloudellisen tilanteen heikentyneen aikaisemmista vuosista. Suuret yritykset sitävastoin näkivät toteutuneen taloudellisen kehityksen selvästi positiivisena. Odotukset tulevalle 12 kuukaudelle olivat myönteiset sekä suurilla että pienillä jalostusyri-tyksillä (kuva 4.2).

Kotimaan menekin kehitys oli suurilla yrityksillä edellisvuotta positiivisempaa ja luottamusta suotuisan kehityksen jatkolle oli havaittavissa. Pienten yritysten osalta menekin kehitys koettiin hieman edellisvuotta heikommaksi ja luottamus tulevaan oli edelleen neutraalilla tasolla (kuva 4.3). Näkemykset keskihintojen muutoksista kotimarkkinoilla olivat selvästi positiivisempia kuin vuotta aiemmin. Myös näkymät kotimarkkinoiden hintojen nousulle näyttivät valoisilta (kuva 4.4). Vientimäärän kehitys oli arvioitu selvästi edellisvuotta heikommaksi, mutta odo-

tukset tulevasta olivat selvästi optimistiset (kuva 4.5). Jalostusyri-tysten mielestä kalan keskihinnat vientimarkkinoilla olivat hieman laskeneet viimeisten 12 kuukauden aikana. Odotuksia hintojen positiivisille muutoksille ei ollut näköpiirissä tulevan vuoden aikana (kuva 4.6).

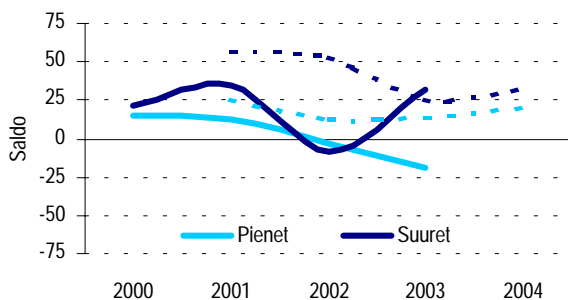
Suurten kalanjalostusyri-tysten tuotantokustannusten kasvu oli vakaata ja sen oletettiin jatkuvan samansuuntaisena. Pienten yritysten tuotantokustannukset olivat kasvaneet selvästi nopeammin kuin edellisvuonna. Jatkossa kustannusten uskottiin kasvavan yleisesti (kuva 4.7). Sekä suurten että pienten jalostusyri-tysten liikevaihto oli yleisesti samalla tasolla kuin 12 kuukautta aiemmin. Liikevaihdon kasvunäkymät olivat erittäin optimistisia, varsinkin suurilla jalostusyri-tyksillä (kuva 4.8).

Henkilöstön määrän kehitys oli pysynyt lähinnä ennallaan. Henkilöstömäärän odotettiin säilyvän ennallaan tai kasvavan hieman tulevan vuoden aikana (kuva 4.9). Investointikehitys olivat lievästi neutraalin tason alapuolella. Näkymät tulevan 12 kuukauden osalta olivat kuitenkin hivenen optimistisemmat (kuva 4.10). Elinkeino- tukien osalta muutokset olivat edellisvuosien kaltaisia, ja odotukset olivat hieman nykytilan- netta lupaavampia (kuva 4.11).

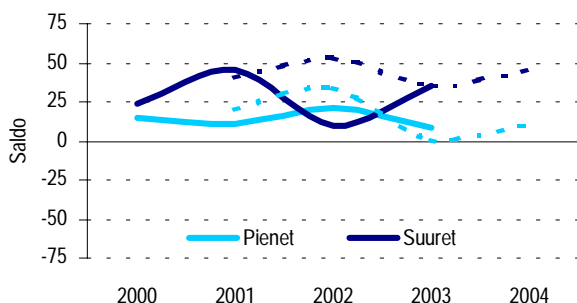

Kuva 4.1. Kalanjalostusyri-tysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

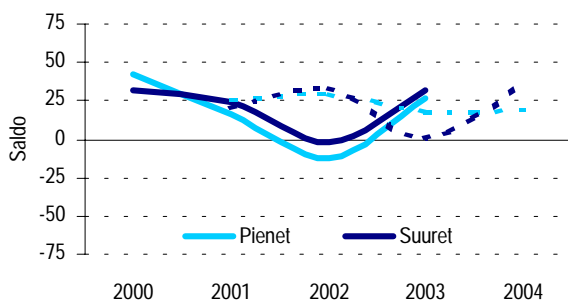
KALANJALOSTUS

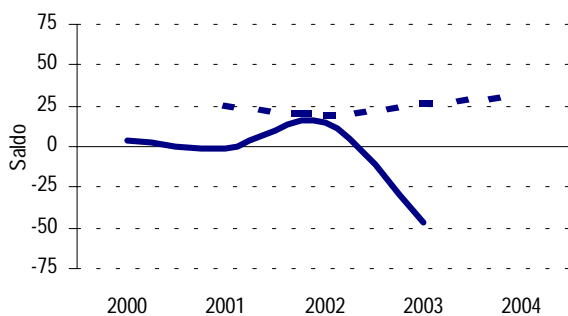
Kuva 4.2. Kalanjalostusyritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

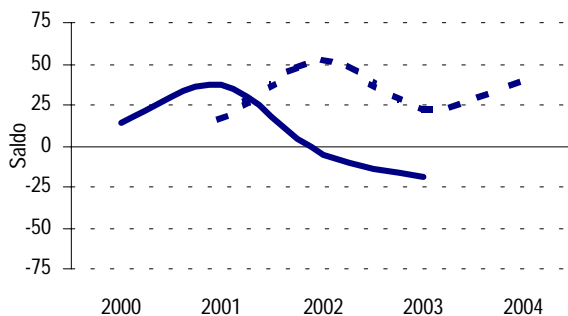
Kuva 4.3. Kalanjalostusyritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 4.4. Kalanjalostusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

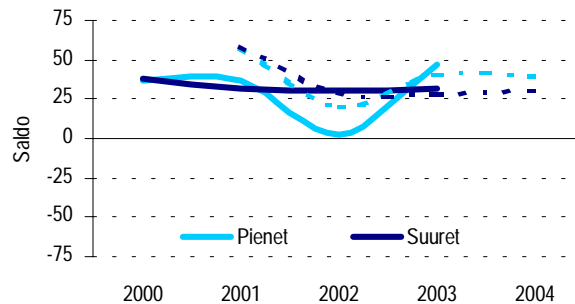

Kuva 4.5. Kalanjalostusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

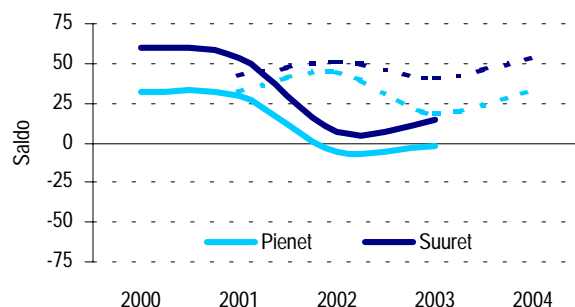

Kuva 4.6. Kalanjalostusyritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

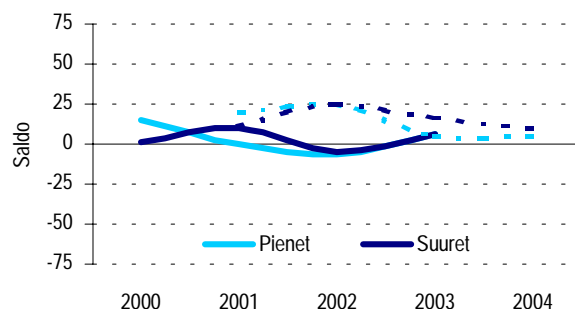
Kuva 4.7. Kalanjalostusyritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

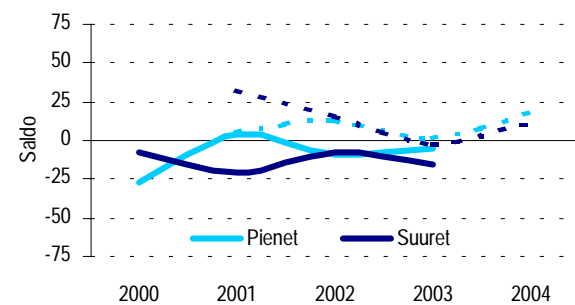
Kuva 4.8. Kalanjalostusyritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

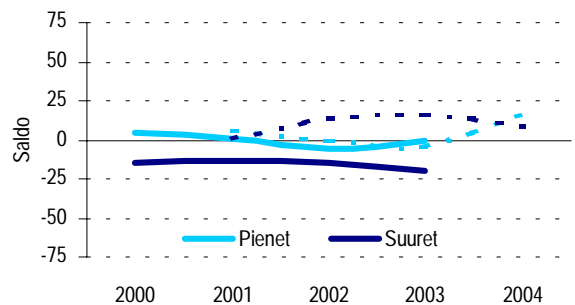
Kuva 4.9. Kalanjalostusyritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 4.10. Kalanjalostusyritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 4.11. Kalanjalostusyritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Taulukko 6. Kalanjalostusyritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2003.

Kuva-numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/suurempi/korkeampi %	Ennallaan %	Heikempi/pienempi/alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
4.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	16,6	47,6	35,9	0,0
			Suuret	47,0	37,3	15,7	0,0
		Odotukset	Pienet	32,3	55,7	12,0	0,0
			Suuret	42,6	40,4	10,1	7,0
4.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	25,4	54,1	16,7	3,8
			Suuret	44,7	42,0	9,4	4,0
		Odotukset	Pienet	28,1	55,3	16,6	0,0
			Suuret	49,3	32,0	4,1	14,7
4.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	31,6	63,4	5,0	0,0
			Suuret	38,7	50,6	6,7	4,0
		Odotukset	Pienet	28,2	62,8	9,1	0,0
			Suuret	36,1	53,4	0,0	10,6
4.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	7,9	37,2	54,9	0,0
		Odotukset	kaikki	30,6	61,4	0,0	8,0
4.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	25,7	29,3	45,0	0,0
		Odotukset	kaikki	40,6	51,4	0,0	8,0
4.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	54,5	38,3	7,2	0,0
			Suuret	52,2	28,0	19,9	0,0
		Odotukset	Pienet	46,9	38,6	7,2	7,3
			Suuret	51,6	23,1	21,3	4,0
4.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	34,4	25,0	36,6	4,1
			Suuret	37,3	40,1	22,6	0,0
		Odotukset	Pienet	45,0	40,6	11,1	3,4
			Suuret	58,0	31,3	4,1	6,6
4.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	14,5	77,6	7,9	0,0
			Suuret	25,6	50,9	19,6	4,0
		Odotukset	Pienet	5,6	94,4	0,0	0,0
			Suuret	26,5	49,6	16,0	8,0
4.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	16,7	61,1	22,3	0,0
			Suuret	13,6	57,7	28,7	0,0
		Odotukset	Pienet	25,8	66,5	7,7	0,0
			Suuret	22,0	63,3	10,8	4,0
4.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	7,5	84,6	7,9	0,0
			Suuret	5,9	68,3	25,9	0,0
		Odotukset	Pienet	16,6	74,7	0,0	8,7
			Suuret	11,8	72,0	4,1	12,1

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.5 KALAN TUKKUKAUPPA

Suurten ja pienten kalatukkuyritysten kehitysindikaattorit olivat säilyneet kutakuinkin edellisvuoden tasolla. Luottamusindikaattorin mukaan pienten ja suurten yritysten näkymät tulevalle 12 kuukaudelle olivat edelleen myönteisiä (kuva 5.1).

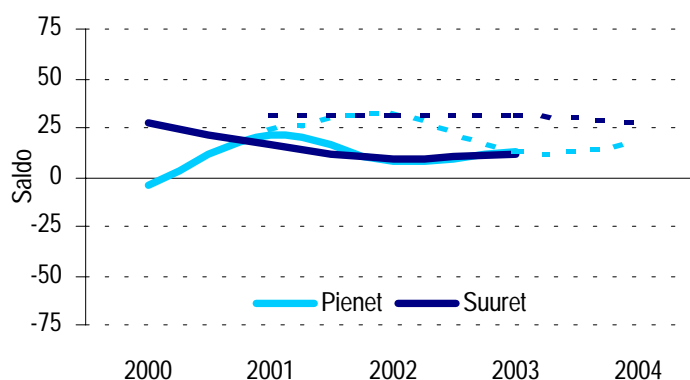
Kun tarkasteltiin yksittäisiä mittareita kalatukut näkivät taloudellisen kehityksen olleen myönteinen. Odotukset tulevalle vuodelle jatkuivat samansuuntaisina. Suurten yritysten odotukset ja näkymät olivat pieniä korkeammalla tasolla (kuva 5.2). Tärkeimpien kalatuotteiden menekin määrän kehitys kotimarkkinoilla oli edellisvuotta selvästi positiivisempaa. Kalatukkujen kotimaan menekkinäkymät jatkuivat myönteisinä tulevalle 12 kuukaudelle (kuva 5.3).

Kotimarkkinoiden keskihintojen osalta pienten yritysten näkemykset olivat tasaantuneet edellisvuoden tasolle, kun taas suurilla yrityksillä oli takanaan suotuisampi kehitys kuluneen vuoden aikana. Kotimaan markkinoiden hintojen uskottiin kehittyvän suotuisasti seuraavan 12 kuukauden aikana (kuva 5.4). Kalatuotteiden vientimäärän kehitys sekä odotukset tulevaan oli arvioitu selvästi aiempaa positiiv-

semmiksi. Vientihintojen kehitys oli lievästi alavireinen, mutta näkymät tulevalle vuodelle olivat nykyistä valoisimmat (kuvat 5.5 ja 5.6).

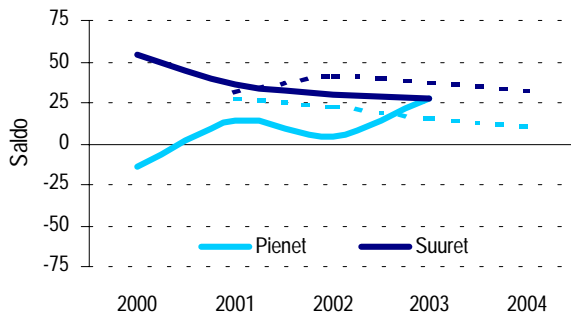
Kalatukkujen tuotantokustannukset olivat edelleen selvässä kasvussa (kuva 5.7). Varsinkin pienten yritysten liikevaihto oli kehittynyt suotuisasti kuluneen vuoden aikana. Liikevaihdon kasvunäkymät olivat suotuisat sekä suurilla että pienillä yrityksillä (kuva 5.8). Henkilöstön määrän kehitys oli pysynyt suhteellisen muuttumattomana. Odotukset henkilöstömäärän kehitykselle seuraavien 12 kuukauden aikana olivat optimistiset varsinkin pienten yritysten keskuudessa (kuva 5.9).

Suurten kalatukkuyritysten investoinneissa ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tulevien näkymien uskottiin olevan hieman suotuisampia. Pienillä tukkuyrityksillä toteutunut investointikehitys oli edellisvuotta alavireisempi, mutta tulevan 12 kuukauden aikana investointikehityksen uskottiin olevan hieman suotuisempaa (kuva 5.10). Elinkeinotukien osalta ei ollut tapahtunut kovin merkittäviä muutoksia, eikä suuria muutoksia ollut näkyvissä (kuva 5.11).

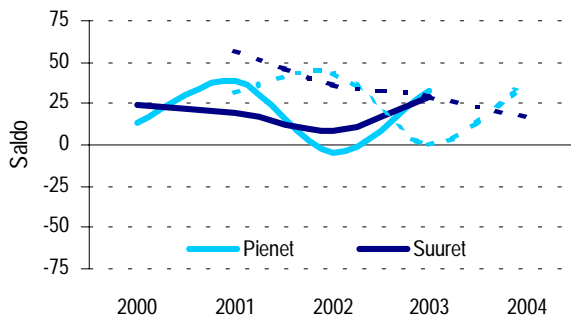

Kuva 5.1. Kalatukkuyritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

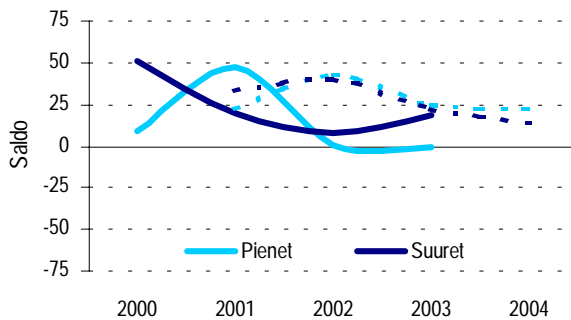
KALAN TUKKUKAUPPA

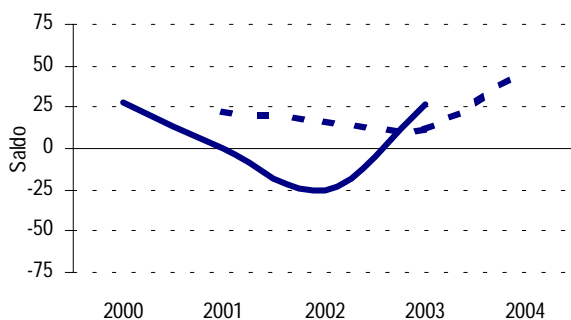
Kuva 5.2. Kalatukkuyritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

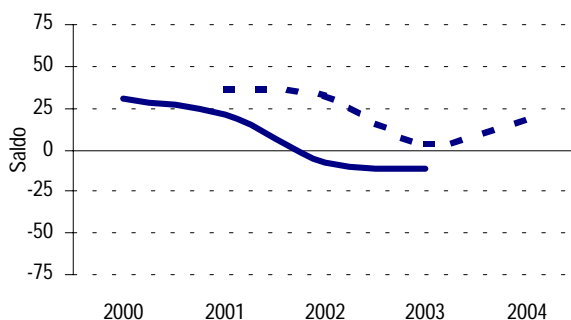
Kuva 5.3. Kalatukkuyritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 5.4. Kalatukkuyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

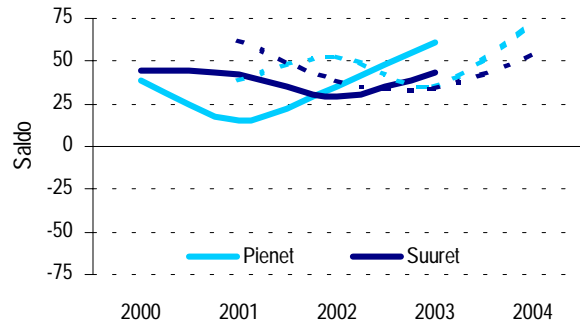

Kuva 5.5. Kalatukkuyritysten tärkeimpien kalatuotteiden **vientimäärän** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

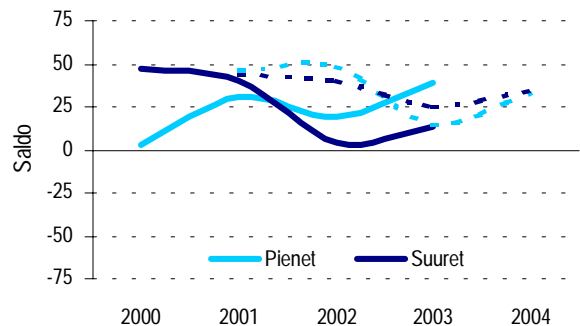

Kuva 5.6. Kalatukkuyritysten tärkeimpien kalatuotteiden keskimääräisten **vientihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) helmikuussa 2000 - 2003 (liikevaihtoluokat yhdistetty).

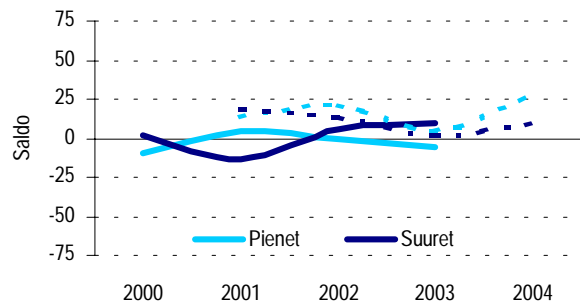
Kuva 5.7. Kalatukkuyritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

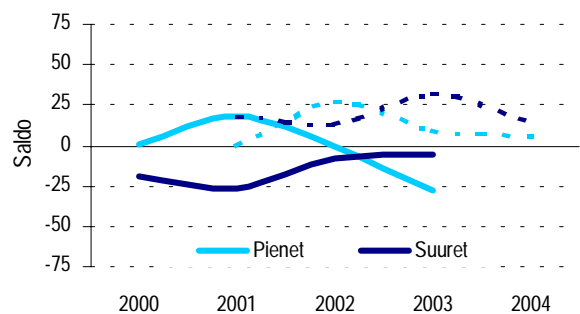
Kuva 5.8. Kalatukkuyritysten **kokonaisliikevaihdon** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

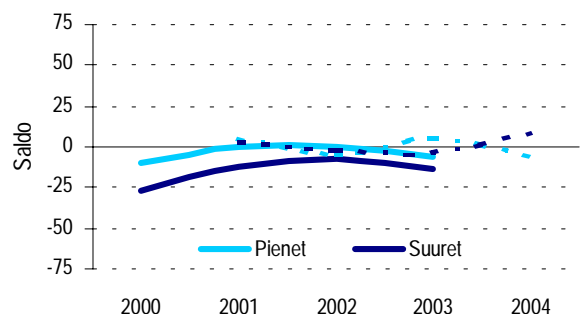
Kuva 5.9. Kalatukkuyritysten palkallisena työskentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 5.10. Kalatukkuyritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 5.11. Kalatukkuyritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Taulukko 7. Kalan tukkukauppayritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2003.

Kuva-numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/suurempi/korkeampi %	Ennallaan %	Heikomp/pienempi/alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
5.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	27,3	72,7	0,0	0,0
			Suuret	35,6	56,6	7,8	0,0
		Odotukset	Pienet	22,0	61,0	11,3	5,7
			Suuret	43,4	45,8	10,8	0,0
5.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	44,2	39,0	11,2	5,6
			Suuret	43,1	42,6	14,4	0,0
		Odotukset	Pienet	43,9	44,8	5,8	5,6
			Suuret	31,9	53,0	15,2	0,0
5.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	16,6	60,8	17,0	5,6
			Suuret	33,6	51,3	15,1	0,0
		Odotukset	Pienet	22,2	66,7	0,0	11,0
			Suuret	21,4	66,9	8,1	3,6
5.5.	Vientimäärä	Toteutunut	kaikki	54,4	18,4	27,2	0,0
		Odotukset	kaikki	59,5	10,2	12,0	18,4
5.6.	Vientihinnat	Toteutunut	kaikki	18,5	51,6	29,9	0,0
		Odotukset	kaikki	30,0	36,9	12,0	21,2
5.7.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	66,9	21,9	5,7	5,5
			Suuret	54,2	27,2	11,1	7,5
		Odotukset	Pienet	72,5	16,4	0,0	11,2
			Suuret	58,2	30,1	4,1	7,5
5.8.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	49,5	34,0	11,0	5,5
			Suuret	39,1	35,5	25,5	0,0
		Odotukset	Pienet	38,8	50,0	5,8	5,5
			Suuret	46,1	41,7	12,2	0,0
5.9.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	0,0	94,5	5,5	0,0
			Suuret	16,6	75,9	7,5	0,0
		Odotukset	Pienet	27,5	72,5	0,0	0,0
			Suuret	14,0	81,9	4,1	0,0
5.10.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	16,4	39,3	44,3	0,0
			Suuret	14,2	66,3	19,5	0,0
		Odotukset	Pienet	22,1	55,6	16,8	5,5
			Suuret	20,5	68,8	6,4	4,3
5.11.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	0,0	88,9	5,6	5,5
			Suuret	0,0	83,4	13,0	3,6
		Odotukset	Pienet	5,5	66,4	11,4	16,7
			Suuret	16,9	53,7	7,9	21,5

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

3.6 KALAN VÄHITTÄISKAUPPA

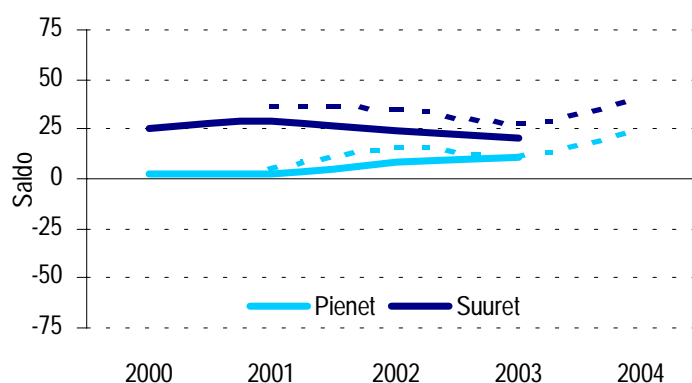
Kalan vähittäiskaupan kehitysindikaattorit olivat säilyneet vakaina. Luottamusindikaattorit tulevalle 12 kuukaudelle olivat hiveneroiset. Suurten vähittäiskauppojen osalta sekä kehitys- että luottamusindikaattorit olivat pieniä yrityksiä korkeammalla tasolla (kuva 6.1).

Yksittäisiä mittareita tarkasteltaessa varsinkin suuret kalan vähittäiskaupat näkivät yritystensä taloudellisen kehityksen hyvin myönteisenä, ja samansuuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan tulevan vuoden aikana (kuva 6.2). Tärkeimpien kalatuotteiden menekimäärän kehitys oli suurilla yrityksillä aikaisempaa maltillisempaa, mutta odotukset tulevalle 12 kuukaudelle olivat positiiviset. Pienillä yrityksillä menekimäärän kehitys ja näkymät olivat tasaisemmat (kuvat 6.3). Kotimarkkinoilla tärkeimpien kalatuotteiden keskihintojen kehitys oli edellisvuotta suotuisempaa ja hintaodotukset olivat pääosin luottavaisia (kuva 6.4).

Kalan vähittäiskauppayritysten tuotantokustannukset olivat kasvaneet ja kustannusten kasvun uskottiin jatkuvan (kuva 6.5). Koko-

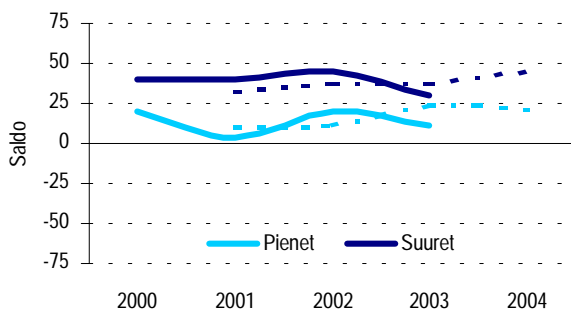
naisliikevaihdon kehitys oli suotuisaa sekä pienillä että suurilla yrityksillä. Liikevaihdon kasvun jatkumiseen tulevana vuonna uskottiin yleisesti ja se korostui erityisesti suurten yritysten odotuksissa (kuva 6.6).

Pienten yritysten henkilöstön määrän kehityksessä ei ollut tapahtunut suuria muutoksia ja henkilöstötilanteen uskottiin säilyvän lähinnä samankaltaisena seuraavien 12 kuukauden aikana. Suurilla yrityksillä henkilöstön määrä oli kasvanut ja samansuuntaisen kehityksen uskottiin jatkuvan (kuva 6.7). Yritysten investoinnit olivat pysyneet vakaina ja investointinäkymät seuraavalle vuodelle olivat lievästi positiivisia (kuva 6.8). Pienten vähittäiskauppojen elinkeinotuet olivat pysyneet vakaina ja näkymät seuraavalle vuodelle olivat samankaltaiset. Suurilla yrityksillä elinkeinotukien määrä oli kasvanut hieman, mutta tukinäkymät olivat maltillisia (kuva 6.9).

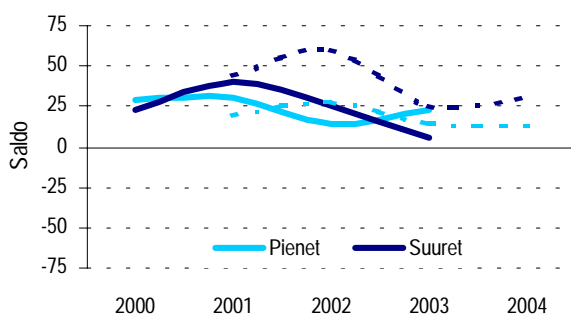

Kuva 6.1. Kalan vähittäiskauppayritysten kehitysindikaattori (yhtenäinen viiva) ja luottamusindikaattori (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan.

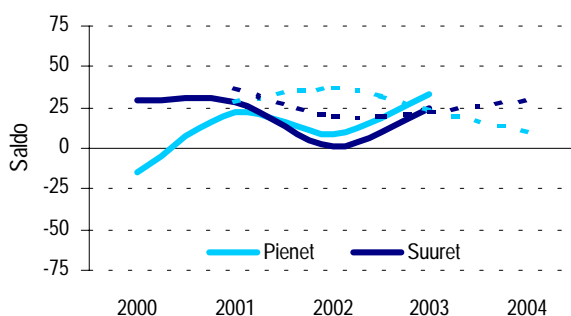
KALAN VÄHITTÄISKAUPPA

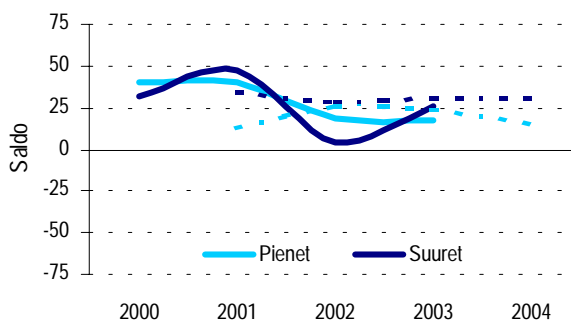
Kuva 6.2. Kalan vähittäiskauppayritysten **taloudellisen tilanteen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

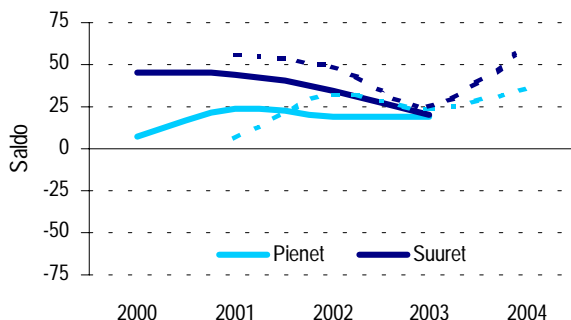
Kuva 6.3. Kalan vähittäiskauppayritysten **kotimaan menekin** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 6.4. Kalan vähittäiskauppayritysten tärkeimpien kalatuotteiden **kotimaan keskihintojen** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

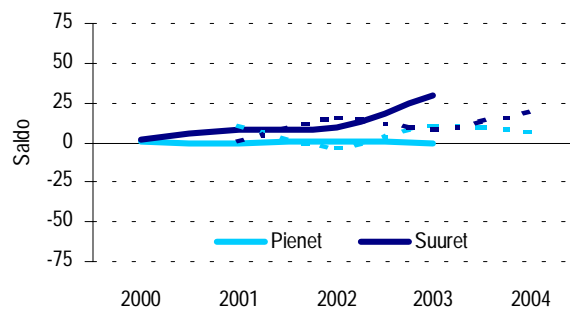

Kuva 6.5. Kalan vähittäiskauppayritysten **tuotantokustannusten** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

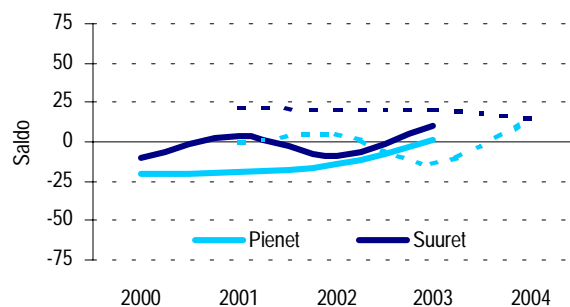

Kuva 6.6. Kalan vähittäiskauppayritysten **kokonaisliiketoiminnan** muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

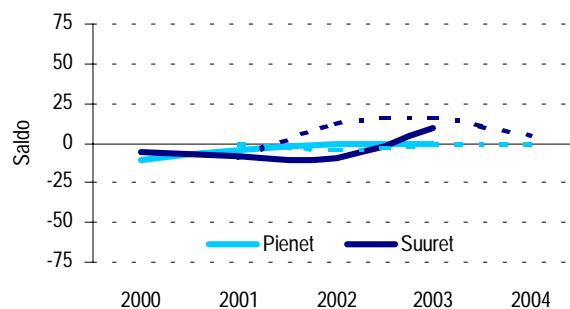
Kuva 6.7. Kalan vähittäiskauppayritysten palkallisena työkentelevän **henkilöstön** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 6.8. Kalan vähittäiskauppayritysten **investointien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Kuva 6.9. Kalan vähittäiskauppayritysten **elinkeinotukien** määrän muutos verrattuna edelliseen 12 kuukauden jaksoon (yhtenäinen viiva) sekä odotukset seuraavalle 12 kuukaudelle (pilkkuviiva) yritysten koon mukaan helmikuussa 2000 - 2003.

Taulukko 8. Kalan vähittäiskauppayritysten vastausjakaumat (%) yritysten koon mukaan vuonna 2003.

Kuva-numero	Kuvan aihe		Yrityksen koko	Parempi/suurempi/korkeampi %	Ennallaan %	Heikompi/pienempi/alhaisempi %	Ei osaa sanoa %
6.2.	Taloudellinen tilanne	Toteutunut	Pienet	29,5	47,2	18,0	5,4
			Suuret	34,9	60,1	5,0	0,0
		Odotukset	Pienet	21,2	71,1	0,0	7,7
			Suuret	49,9	45,1	5,0	0,0
6.3.	Kotimaan menekki	Toteutunut	Pienet	31,5	54,8	8,4	5,4
			Suuret	20,0	65,1	14,9	0,0
		Odotukset	Pienet	22,1	61,6	9,0	7,4
			Suuret	39,7	45,4	9,9	5,0
6.4.	Kotimaan keskihinnat	Toteutunut	Pienet	41,5	41,6	7,8	9,1
			Suuret	29,8	60,0	5,3	5,0
		Odotukset	Pienet	13,4	66,9	3,6	16,1
			Suuret	29,8	60,1	0,0	10,1
6.5.	Tuotantokustannukset	Toteutunut	Pienet	21,4	69,5	3,7	5,4
			Suuret	35,2	49,9	10,0	5,0
		Odotukset	Pienet	14,6	73,4	0,0	12,1
			Suuret	35,2	54,9	5,0	5,0
6.6.	Kokonaisliikevaihto	Toteutunut	Pienet	30,8	51,7	12,1	5,4
			Suuret	35,2	44,9	14,9	5,0
		Odotukset	Pienet	35,3	46,5	0,0	18,3
			Suuret	65,2	24,9	5,0	5,0
6.7.	Henkilöstö	Toteutunut	Pienet	0,0	94,7	0,0	5,4
			Suuret	29,9	65,1	0,0	5,0
		Odotukset	Pienet	10,1	81,4	3,7	4,8
			Suuret	20,0	75,0	0,0	5,0
6.8.	Investoinnit	Toteutunut	Pienet	9,5	76,7	8,5	5,4
			Suuret	20,0	65,0	10,0	5,0
		Odotukset	Pienet	20,0	72,1	4,2	3,7
			Suuret	19,9	70,1	5,0	5,0
6.9.	Elinkeinotuet ¹⁾	Toteutunut	Pienet	0,0	95,2	0,0	4,8
			Suuret	10,0	85,1	0,0	5,0
		Odotukset	Pienet	0,0	79,2	0,0	20,8
			Suuret	5,0	65,1	0,0	29,9

¹⁾ yritykset, joilla ei ollut elinkeinotukea, sisältyvät ennallaan -vaihtoehtoon

4. SUMMARY:

FISHERY BAROMETER 2003 - ECONOMIC OUTLOOK OF FINNISH FISHERY ENTERPRISES

The study examines the economic prospects and trends of fishery enterprises in February 2003 in Finland. Enterprises were asked to evaluate some of their economic parameters. The present situation was compared with the previous 12 month period and with expectations for the following 12 month period.

Enterprises were divided into fishing, aquaculture, processing and the wholesale or retail trade. The results are presented as indicators, that are loaded with questions concerning financial standing, turnover and investments of the enterprises. The results are compared with a similar survey conducted in the previous three years.

The trend indicator for the past showed that fishery sector as whole had developed mainly neutrally or slightly positively during the last 12 months. The confidence indicator for the coming 12 months showed that a positive development would continue. Optimism in the future was slightly stronger when the results were weighted by the turnover of enterprises, which emphasised the opinions of big companies.

In the evaluation by sector, aquaculture enterprises considered that their general financial standing had still declined during the past 12 months. All the other sectors estimated that their trends had been neutral or upwards. The sectors with the best economic development were retail trade, wholesale and processing.

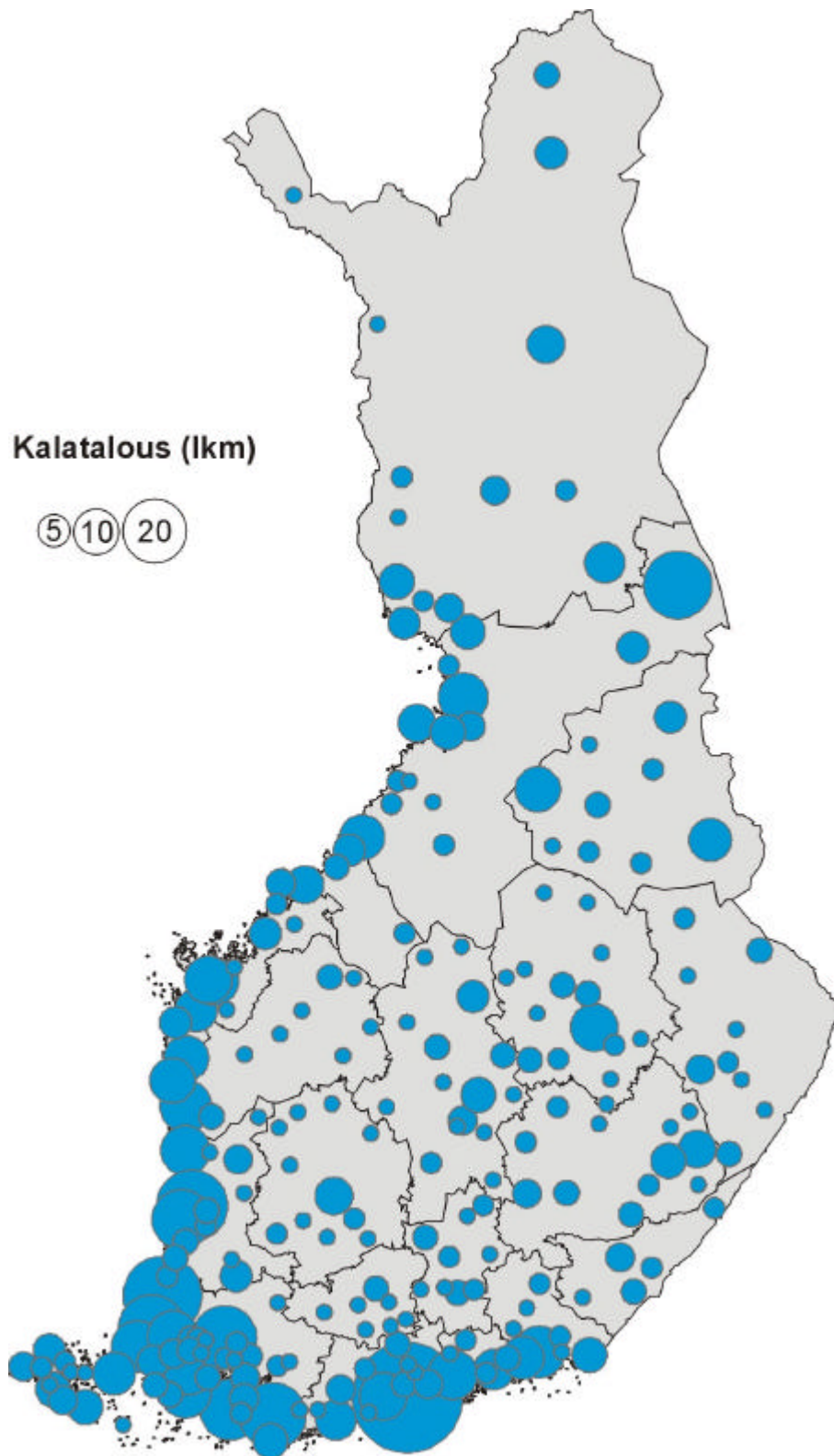
All other sectors except fishing considered that their financial standing would improve during the next 12 months. Fishing enterprises estimated a neutral development. Large retail and processing companies were the most optimistic about their financial standing in the near future.

The survey population consisted of all those fisheries sector enterprises whose annual turnover exceeded € 8300. Thus the survey population comprised a total of 909 firms and entrepreneurs. The final net sample included 331 enterprises, of which 81.0 % took part in the interviews. The sample was allocated to fixed quotas to ensure a sufficient number of observations of all strata.

5. KIRJALLISUUS

- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 1999. Kalatalouden tuotebarometrit. Esitutkimus. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 172. 33 s. ISBN 951-776-250-X, ISSN 1238-3325.
- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2000. Kalatalousbarometri 2000: Yritysten taloudelliset näkymät. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 185. 34 s. ISBN 951-776-270-4, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti185.pdf>
- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2001. Kalatalousbarometri 2001: Elinkeino ja kuluttajat. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 219. 29 s. ISBN 951-776-325-5, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti219.pdf>
- Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2002. Kalatalousbarometri 2002: Yritysten taloudelliset näkymät. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Summary: Fishery Barometer 2002 - Economic Outlook of Finnish Fishery Enterprises. Kala- ja riistaraportteja nro 248. 28 s. ISBN 951-776-363-6, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti248.pdf>
- Ahvonen, A., Honkanen, A., Godenhjelm, P. & Siikanen, A. 2001. Kalatalousbarometri 2001: Realisoituvatko kalan suotuisat näkymät? Tilastokeskus. Helsinki. Tietoaika 9/2001. s 14-16.
- Deville, J.-C. & Särndal, C.-E. 1992. Calibration Estimators in Survey Sampling. *Journal of the American Statistical Association*, vol. 87: 376-382.
- Deville, J.-C., Särndal, C.-E. & Sautory, O. 1993. Generalized Raking Procedures in Survey Sampling. *Journal of the American Statistical Association*, vol. 88: 1013-1020.
- European Commission 1997. The joint harmonised EU programme of business and consumer surveys. Directorate-General for Economic and Financial Affairs. European Economy. Reports and Studies No 6. ISSN 0379-0991.
- Godenhjelm, P., Ahvonen, A. & Honkanen, A. 2000. Kalaväittämät puntarissa – havaintoja surveymittaamisen herkästä ja moninaisesta luonteesta. Helsinki, Tilastokeskus. Hyvinvointitilastaus 4/2000: 71-74. ISSN 0788-4141.
- Honkanen, A. & Ahvonen, A. 2000. Kalatalousbarometri 2000. Elinkeino ja kuluttajat. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 186. 30 s. ISBN 951-776-273-9, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti186.pdf>
- Honkanen, A. & Ahvonen, A. 2001. Kalatalousbarometri 2001: Yritysten taloudelliset näkymät. Summary: Fishery Barometer 2001 - Economic Outlook of Finnish Fishery Enterprises. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Helsinki. Kala- ja riistaraportteja nro 220. 28 s. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti220.pdf>
- Honkanen, A. & Ahvonen, A. 2002. Kalatalousbarometri 2002. Elinkeino ja kuluttajat. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 249. 17 s. ISBN 951-776-365-4, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti249.pdf>
- Honkanen, A., Ahvonen, A. & Railo, E. 2000. Kalatalousbarometri 2000: Eri väestöryhmien näkemykset kalasta ja kalataloudesta. Helsinki, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja nro 202. 29 s. ISBN 951-776-299-2, ISSN 1238-3325. <http://www.rktl.fi/julkaisut/raportit/raportti202.pdf>
- Sudman, S., Bradburn, N.M. & Schwarz, N. 1996. Thinking about answers. The application of cognitive process to survey methodology. Jossey-Bass Publishers. San Francisco.
- Tourangeau, R., Rips, L.J. & Rasinski, K. 2000. *The psychology of survey response*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Willis, G.P. 1994. Cognitive interviewing and questionnaire design: a training manual. *Working Papers Series*. N:o 7. Office of Research and Methodology. National Center for Health Statistics. Hyattsville. Maryland.
- Willis, G.P., DeMaio, T.J. & Harris-Kojetin, B. 1999. Is the bandwagon headed to the methodological promised land? Evaluating the validity of cognitive interviewing techniques. In: Sirken, M.G., Hermann, D.J., Schechter, S., Schwarz, N., Tanur, J.M. & Tourangeau, R. (eds.). *Cognition and Survey Research*. John Wiley & Sons. New York. 133-153.

Liite 1.

Tutkimusperusjoukon yritysten maantieteellinen sijainti